

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

41. De Peroratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

si causa vetat: ut cum causa, non telum quaeretur, qui sui defendendi causa telo esset usus, non hominis occidendi causa habuisse telum iudicaretur.

Vide item, quae habet Cicero pro Amer. 42. 44. 45. 48. 52. 54. Cæcinn. 82. 84. Muren. 67. Harulpr. 17.

Confutatio.

Pro cæco reo parricidij per ἀτακόλι-

δοι, & ἐπι' ανου.

CAPVT XL.

Volo nunc scire quemadmodum dicat explicitem, tam difficile facinus: cæcus parricidium cogitavit, eum quocumque se commisit oculis iturus per rotam domum? Quem ducem elegit ille, qui erat in cubiculo suo solus? Secum, opinor, secum deliberat. Sufficit sibi, cum homine expeditissimo loquitur. Cur enim socium conscientiae quaerit? omnia potest scire. Primum nox quando fit: Deinde prospicere sollicitè, an omnis familia dormiat. Gradu suspensio ponere certa vestigia, & in omnem timoris sui partem sollicitum circumagere vultum. O quam parum est in metu, ipsos etiam oculos habere. Ita ubi iste sibi dixit: Occidere quidem patrem volo, sed quem sequentur hæc manus? Nocte solus egrediar, sed quando perueniam? putas non iunctis habitare liminibus? domus inter patrem, filiumque media. Quantum erroris, quantum moræ! spatium ingens, & vix metiendum. Cæcitas inconsulta quid agis? nox ante deficiet. Quid si deinde uterque vigilauerit? quid si nouerit? Age, limen inueniam, cardinem sine strepitu mouebo dormientis cubiculum intrabo, quiescentem feriam patrem, semel satis erit, nec nouerca vigilabit. Securus egrediar, sciente nullo reuertat. Vota sunt ista, sed oculorum, cæcus desperaret etiam, si tam multa nox polliceretur. Hoc loco quaeramus necesse est, quæ ratio fuerit, ut iuuenis ad parricidium suo potissimum gladio vteretur. Nimirum illud in mentem venit, quia erat relicurus. Nam si alienum, & ignotum in vulnere patris gladium reliquisset, poterat de percussore dubitari. Hæc attulit suum, ut etiam si euasisset, tamen ferro suo teneretur. Cur ergo, inquis, gladium in cubiculo tuo habebas? quia habueram semper, quia vsurus illo non eram. Ferrum ego parricid

cidio meo, tot ante annos præparati, & sedum illum, quem minabar, patri tandiu nocens fui. Ego eram ferro, ac mente paratus, & torabiere noctes, ante gladium illum familiarem oculis tuis feci, ante omnibus tertullis notum. Pependit in cubiculo meo, tanquam testis conscientiae meæ, palam in medio, negligenter, sic ut subtrahi posset. Non illud conscientia trepida velauit, tam notus in cubiculo fuit, quam cæcitas domini.

Confutatio in qua explicatur lex.

Lex, qui parentes in calamitate deseruerit, insepultus abijciatur.

Filius, ut patrem redimeret è vinculis, matrem cæcam reliquit.

Pater alligatus est, mater cæca est. Vnus utriusque filius, magna locorum distantia. Habet lex in medio debitorem. Duc ad utrum maus, ad utrumque non potes, nisi hanc misero conditionem imponimus, ut quicquid fecerit, proijciendus sit. Si exierit, mater sepeliri vetabit: si remanserit, pater.

Quin. de-
cla. 6.

De peroratione.

CAPVT XLI.

Peroratio, quasi extremus actus restat, Peroratio oratori strenuo, & diligenti minime negligendus: Et eo quidem magis excolendus, quod, quæ ultimo loco dicuntur, aculeum mentibus auditorum potissimum infingere, atque relinquere debeant. HENRICVS ille MAGNVS, cuius, ut & Regis optimi, & suauissimi Parentis sapius iucundissimè recurrit memoria, ut magnum, & in omnibus rebus elimatatum fuit eius iudicium, dicebat se oratores ex perorationibus agnoscere, quod initio artificiosis illigata verborum structura, ad numeros ferretur oratio: sub finem natura ipsa, se in suis motibus ptomeret frequentius. Euenit vsu plerumque multis, ut initia habeant splendida, lentos, & iacentes exitus. Cum enim toti in illud, quod primum occurrit, in exornata scilicet proœmia, acerrima mentis cogitatione ferantur, extrema, peroratio, vel iam hebescentibus ingenij, & industriae, vel certe temporis penuria, perquam neglecta, atque arida esse patiuntur. Itaque initio, cum elaboratæ orationis, veluti pennis innixi rapiuntur, placent: sub finem, deficiente iam arte, cum parum naturæ habeant,

Henrici
Magni im-
dicium de
o atoribus.

Causa sua
Auanis
peroratio-
nia.

aut licet habeant, cum grauissimas sententias, & motus, ex tempore tractare difficillimum in se, quasi ex utraque canis aues corruunt, & reformi lapu a lignatur ad terram, eo maxime tempore, quo alacrius eminere debuerant. Quamobrem prudentis est oratoris, in ipso, non ita magnificis illis eloquentia propylæis, & Ionice structuræ delicijs capi, quin maturè consideret, qua porta commodissimè excedere, viriliterque se expedire possit. Hoc magnus artifex Tullius, perquam solerter nouerat, cuius ut omnibus, sic in perorationibus eximia fuit felicitas, nec sine causa, vbi plures cum eo oratores dicebant, hanc illi partem exarandam communi omnium consensu deferebant.

*Prudentia in
providendo
epilogo.*

*Locus per-
orationis.*

Vt verò quis peroratione nauiter utatur, spectandum est causæ genus. Occurrunt enim plerumque causulæ, quæ nec orationem merentur, nec perorationem; vel etiam breues orationeulæ, in quibus si perorationem labores contentius, videaris rudis, & inornatæ domunculæ, cæteris incuria neglectis grande, & locuples posticum astruere. Vbi perorationem non desiderat oratio, saltem conari oportet, ut aliqua virili, & expedita conclusione claudatur. Si longior fuerit, & grauior, tum erit Epilogus summa diligentia adtexendus, ne in portu, quod aiuat, naufragium faciat oratio. Quamquam verò, sæpè in multis orationis locis, post res confirmatas frequententur epilogi, in fine tamen præcipuum regnum obtineat.

Varie.

Atque cum tota ratio perorationis in diuibus potissimum sita sit rebus, in enumeratione, & motu: Vtrumque considerate spectandum, nec leui industria tractandum erit.

*Enumera-
tionis dex-
teritas.
P. Emundus
Augurius.*

Enumeratio illa, & ἀναμνηστικὸς rerum, plurimum desiderat industrie. Nostra memoria Pater Emundus Augurius, ut erat magnus in cæteris orator, sic in ea parte, non mediocriter exercebat. Erat illi semel concio iam prouecta, cum derepente adfuit HENRICVS TERTIVS, Galliarum Rex Christianissimus, cui Pater multis erat nominibus charus, & peritucundus. Cæpit ille, quæ antea dixerat, relegere, & per sua vestigia recurrere tanta dexteritate, tam concinna dispositione, tam facili sententiarum claritate, tam distincta varietate verborum, ut qui aderant permulti graues viri, & in eloquentia benè versati, hoc vnum perfecti

oratoris oous, & præstantissimum, & difficillimum esse dicerent.

Danda est igitur opera singularis, ut hæc enumeratio non sit Crambe repetita (quod ait Satyricus) sed velut subtilissimum industrii pictoris opus, qui in exiguam quandam tabellam, rem magnam, & antea diffusam, collegerit.

Catum Phaetontis in gemma annuli expressum, admirabili, vel potius stupendo artificio memorat Galenus. Videbatur adulescens solis filius, erinito radijs capite flagellum tenens, in aurea curru sedens, quem celeres quadrigæ rapiabant, tanta subilitate sculptæ, ut sedecim pedes equorum minutissimis lineolis distincti eminent. Hinc rubentis ardoribus cæli facies, Iouis ira, infelicitis patris desperatio, & ætoniti casus nouitate cælestes hærebant. Illinc decresebat mare, ebulliebant aquæ, terra continenti incendiis flagrabat, & longè, lateque sparsi flammarum globi sylvas, montes, prata, pedesque absumebant. Ingentis illud artificij, & delicatissimæ manus. Pari profectò ratione præclarum censetur oratoris opus, vbi per totam orationem variè dispersa vno aspectu ponit ob oculos, & aptis motibus animat, atque incendit.

Curabit in eo ne nimius sit, & inutiles minutias exquirat, quæ à grauioribus facile rebus absorbentur. Deinde, ut coquus cibos varijs condimentis, ita nouum orationis ferculum, & sententiarum nouitate, & verborum varietate prudenter aspergat. Tertio, ut illud potissimum frequentet, quod causæ fundamentum est, & auditorum animis relinquare nititur. Deinde, ut aptos motus accommodet, qui toti sunt in affectibus, & figuris, de quibus consequentibus libris agendum est. Exemplorum cum passim in Cicero præstantissima quæque affluant, nihil vetat tamen, quo minus hæc ex Quintiliano audiamus, cætera ex figuris, & affectibus, satis abunde peti, commodeque poterat.

*Gemma in
qua casus
Phætonis
casus in ge-
ma.
Descriptio
Phætonis.
Galen. l. vii.
de vlt. part.
cap. 1.*

*Peroratio-
nis præcepta
L. de per-
orator. pro Mi-
lone nu. 9.
pro Cluent.
nu. 188. pro
Flac. num.
44. pro
Sylla. pro
domo. pro
Mur. pro
Planc. Et.*

Rare.